

Jože Dular | Osojnik je zadihal

Pri Osojnikovem Matiji, ki je bil cestar, je spet zajokalo. Slabih osem let je prešlo, odkar je dobil ženo pod svojo vegasto streho, pa je že petič privekalo na svet. Dva fanta najprej, nato dve deklici in zdaj spet fant.

Osojnik je bil skoraj nekoliko v zadregi, ko mu je ženska, ki je stregla porodnici, povedala, da je njegova bajta spet za enega kričača bogatejša. Trpek nasmeh se mu je potegnil čez lice, pa se mu je obraz precej nato uresnil. Ne zavoljo ljudi, ki ob vsakem bajtarskem otroku brusijo jezike, posebno, če je ta že peti. Tudi to pot mu bodo oponesli marsikatero, če že ne naravnost, pa za njegovim hrbtom. Pa naj bi jezikali v božjem imenu, če bi bilo otroku s tem kaj pomagano. Pa mu ne bo prav nič in to je bilo, kar je zaskrbelo Osojnika.

Nekoč sta z ženo računala, da bodo trije kričači čisto dovolj pri hiši. Toda prišel je četrti in zdaj še peti. Družina se je razmahnila in Osojnik ni mogel prav nič zato. Čudno je bilo le to, kako so se do sedaj zrinili skozi življenje. Posebno takrat, ko je pred štirimi leti zgubil službo pri opekarni. Skoraj pol leta je bil brez dela in to prav tiste mrzle mesece. Vsega bi se lotil, kar bi mu dali v roke. Dobil pa ni ničesar, saj je bila zima, ko kmetje še sami nimajo dela, pa bi ga za denar odrivali drugim. Trda je pela takrat v Osojnikovi bajti in lakota in mraz sta imela glavno besedo. Obe skrinji za žito sta bili že nekaj časa od novega leta sem prazni, cunj pa tudi ni bilo, da bi se en otrok pošteno pokrtil, kaj šele trije, ki so že takrat delali napotje v bajti.

Pa je že tako, da Bog včasih za največje reveže odsloni kako lino, skozi katero prisije spet nekaj sonca, da je življenje nekoliko toplejše in zložnejše. Cestar, ki je oskrboval cesto od njegove bajte pa doli do Počivavnika, je na jesen umrl. Osojnik se je oglasil pri župniku in pri županu, se pomenil z njima in vložil prošnjo za cestarsko službo. Čakal je dolgo, da je že pomlad pririnila v deželo. Sneg je zginil, vrglo je sicer še nekaj novega, pomladanskega, a nazadnje je pobralo tudi tega. V prvih toplih sapah se je napelo popje na drevju in v Osojnikovi bajti ni imel mraz več toliko veljave kot prej. Lakota pa ni hotela odnehati niti za pedenj in Osojnik je že čisto obupal, da bi kdaj stregel cesti, ki se je od njegove bajte čez rahel klanec lomila na ono kraj v Brezovje. Prav takrat pa, ko se je že skoraj trdno odločil, da bo po svetu pogledal za kako službo, so v mestu rešili njegovo prošnjo.

Osojnik je postal cestar. Cesta mu je bila drugi dom in na njej je bil v mrazu in pripeki, v pomladnih vetrovih in jesenskih burjah, v dežju in snegu, v razcokljanem blatu, zamazani plojdra in ščemečem prahu. Prah in blato je strgal, zraven pa zasipaval kotanje z gramozom, čistil zadelane jarke in sekal rušo ob njih, uravnaval cesto, če so jo razhrebali veliki nalivi, in jo s konji oral, če je nakacalo preveč snega. Dan za dnem je bil zunaj, zaprašen in zablaten, a vendar po svoje vesel. Tisti stotaki, ki jih je prejel okrog prvega, so se mu le nekoliko poznali, čeprav so bili mali štirje še zmerom večkrat lačni kot siti.

No, in sedaj je že peti tukaj! Ko je Osojnik zvedel za to novico, je obstal v veži in ni niti pogledal k ženi in kričaču v izbo. Saj ve, da je vse v redu, malega bo pa tudi še imel do ušes. Zato je kar poiskal strgačo v kotu, potegnil samokolnico iz drvarnice in se odpravil na cesto. Še zdajle pod mrak bo stopil k Raznikovi Toni, da jo poprosi za botro. Če je že štiri njegove držala pri krstnem kamnu, mu menda tudi pri petem ne bo odrekla.

Osojnik se je spešil. Hotel je še doli pod klancem razpeljati po kolesnicah tisti kup gramoza, potlej bo pa kar mimogrede opravil ono stvar pri Toni. Pa ni še dvakrat napolnil samokolnice, ko je izza ovinka priropotal na vozičku Koršev hlapec in ravno pred njim ustavil konja.

»K Raznikovi vas kličejo! Pa hitro! Umira!« je hlapec nanaglo zmetal besede iz sebe in krotil nemirno žival.

»Kdo? Kaj?« je zazijal vanj Osojnik in spustil samokolnico.

»Tona Raznikova! Spodrsnilo ji je na stopnicah. Črepinjo ima menda počeno,« je kričal oni z voza in popustil vajeti. Udaril je po konju, ki se je zadrevil v nizki klanec, da je kamenje kar letelo iz kolesnic.

Cestar je zazijal. Še nekaj je zakričal za njim, a se hlapec niti ozrl ni. Najbrž gre k fari po župnika, ko tako podi, je Osojnik hitro uganil. Zapeljal je samokolnico v grmovje za cesto, vrgel zraven strgačo in se pognal proti Brezovju. Hudo mora biti, če je res, kar je hlapec povedal. Nobena šala ni, če star človek z glavo trešči po kamnu. Da se je moralo to storiti ravno zdaj, ko jo je hotel naprositi za botro. Menda pa le ne bo preveč hudo?

Ko je prišel k Raznikovi, je bilo tam že vse polno ljudi. Koršev Klemen je imel glavno besedo, katere mu pa tudi ni nihče oponašal, saj so vsi vedeli, da bo po Tonini smrti tukaj on gospodar. Raznikova mu je bila namreč teta, svojih otrok ni imela, in tako je bilo kar razumljivo, da bo Klemen, ki ji je tudi do zdaj pomagal odrivati vsa večja dela, naslednik.

Največ ljudi se je nateplo pred hišo, nekaj jih je bilo tudi v veži; v izbi sami, kjer je Tona na pol v zavesti bledla na svoji postelji, pa sta štrpicali le dve ženski, ki sta pripravljali vse potrebno za zadnjo popotnico. Klemen je stal na pragu in ko je zagledal Osojnika, ga je precej peljal v kuhinjo, kjer sta ga že čakala stari Srakar in Tominškov Gregor.

»Še tebe hoče! Oporoko bomo delali,« je bil Klemen kratek, ko je zaprl kuhinjska vrata za sabo. »Bomo kar začeli.«

»Kaj ko bi počakali? Naj prej z Bogom uredi svoje račune,« je bil Srakar strpljivejši.

»Da nam umre! Za tisto je še zmerom čas!« je otresnil Klemen. »Saj še ne vemo, kdaj pride župnik. Mogoče ga Janez niti doma ne dobi.«

»Pa dajmo,« je bil tudi Gregor pri volji.

Stopili so v izbo. Tona je ležala v kotu na postelji. V obraz je bila skoraj čisto bela in skozi obvezo na glavi ji je silila kri. Niti stokala ni več.

»Teta, Osojnik je prišel!« jo je Klemen prijel za roko. »Lahko kar začnemo.«

»Aaa...« Tona ni odprla oces, samo kratko je zasopla in boleče vzdihnila.

»Umira!« je kriknil Klemen in skočil k škafu. Namočil je brisačo v vodi, jo ožel in pritisnil bolnici na čelo. »Teta! Teta, pogledjte vendar!« jo je tresel za obe roki. »Osojnik je tukaj!«

Raznikova je odprla oči in zmedeno pogledala okoli sebe. Šele ko ji je Klemen tretjič povedal, da je Osojnik že prišel, se je rahlo ovedla.

»Osojnik je tukaj?... Prav... da je prišel... prav...« je kot v odsotnosti zmedeno besedičila in ga iskala z očmi. »Glej no, za botro si me najbrž prišel vprašat in na botrino vabit... pa ne morem, Osojnik... ne morem, ti pravim... Ne boš zameril, kajneda?... Saj bom dala... nekaj ti bom gotovo dala, če boste pri vas res kupili...«

»Saj smo že, botra! Danes popoldne smo kupili! Fanta imamo!« je razvneto povedal Osojnik.

»Kupili... da ste že kupili?« se je trudno čudila botra. »Vidiš, Osojnik, tako je... eden v življenje, drugi v smrt... v grenko smrt, ti pravim...«

Klemen je ves nestrpen stopical pri peči. Ni se mogel več zdržati, ko je slišal, kake nepomembnosti govori bolnica. Naj opravi tisto, kar je potrebno, da ne bo imel sitnosti po njeni smrti, potlej pa lahko blebeta o krstu in smrti tri dni skupaj.

»Teta, oporoko bomo vendar delali!« ji je kar na lepem vpadel v besede.

»Klemen, nisem ti rekla, da je ne bomo,« se je Tona nenadno zdrznila ob njegovem glasu, da ji je še tista rahla omotica nekam prešla. Zastokala je in obe ženski sta hkrati skočili k njenemu vzglavju. Da je že dobro, je prikimala in jima z roko namignila, naj gresta iz sobe.

»Klemen, nisem ti rekla, da ne bomo delali oporoke,« je počasi ponavljala svoje prejšnje besede, ko je ostala sama z možmi. »Lepo je pa le, da je prišel Osojnik. Naj ve, da bom tudi njemu in njegovim otrokom nekaj zapisala. Botra sem jim.«

Klemen je zazijal. Zdaj se mu je posvetilo. Zato torej je poklicala cestarja, da bo pomagal trgati tisto, kar bi moralo pripasti njemu. Da bi ga vrag! Kaj mu ni teta nekoč rekla, da bo vse njegovo? Kaj potlej rine vmes tega cestarja?! Zavrelo je v njem, da bi udaril po mizi, toda kdo ve, če se ne bi potem zanj obrnilo še na slabše. Stari ljudje so muhasti. S silo pa se pri taki priliki tudi ne da doseči dosti, pred pričami pa še celo ne. Zato je potlačil jezo in revsknil z glasom, kateremu se je poznala osuplost:

»Prav, le zapišite! Naj zve, kod se bo lahko šopiril!«

»Tona, če si pri volji, pa začnimo v božjem imenu,« je hotel Srakar malo zabrisati trde Klemenove besede. Bilo mu je mučno. Ni prav, da ta mladič tako odkrito kaže svojo nejevoljo. Če mu Tona tudi kje kaj odkrhne, bo zanj še zmerom zadosti ostalo.

»Pa dajmo, saj bo kratko,« je slabo pritrdila Raznikova Smrekarju. »Gregor naj pa zapiše.«

Tominšek je sedel za mizo, kjer je že prej pripravil Klemen vse potrebno za pisanje. Pomočil je pero v črnilo in se zvedavo ozrl proti bolnici.

»Tona, kaj naj pa postavim v papir?«

»I, da je vse Klemenovo, zapiši. Hiša s hlevom, pod in kašča pa tisti kozolec na Razpotjih. In vsa oprava zraven. Živina tudi, razen one sive krave, ki naj jo dobi Osojnik. Od zemljišča pa zapiši Osojniku obe njivi na Razpotjih s posevkom vred, pa še tisti del hoste, ki se gornje njive drži.«

»Če je tako, pa naj požre cestar še kozolec! Kaj bom veter sušil v njem?« se je Klemen razgrel.

»Štiri velike njive so ti menda vendar zadosti,« je ubito dejala Raznikova. »Če boš rabil še več sveta, boš pa dokupil. Tistih trideset tisoč v hranilnici je tudi tvojih.«

»Seveda, dokupil! Le čemu neki? Zemlje vam ni treba trgati, pa je v redu! Kje je pa rečeno, da se mora ravno danes razbijati, kar je že sto let in še več spadalo skupaj!«

»Klemen!... Klemen, nikar!... Moja glava... Aaa...« je Raznikova nenadno zaječala in krčevito stisnila zobe, ki so se ji zadrli v spodnjo ustnico. Koleni pod odejo je skrčila in skoraj posinela od velike bolečine.

»Mladič, gobec drži, če jezika ne znaš!« je vzkipek Srakar. »Kaj imaš kamen namesto srca? Še ubil jo boš, na smrtni postelji, s takim jezikanjem!« Kar videlo se je, kako starec komaj kroti svoje razburjenje. »Gregor!« se je obrnil proti onemu za mizo. »Zapiši obe njivi na Razpotjih Osojniku! Pa še tisti del hoste in kravo! Drugo pa je Klemenovo. In na tistih trideset tisoč ne pozabi. Dolga najbrž ni pri hiši?«

»Menda ne, če je denar v hranilnici!« je Klemen jezno povedal.

»Fant, presit si, ti povem!« je vrelo v Srakarju. »Preveč ti je zapustila! Vreden pa nisi njenih žuljev, da veš!«

Klemen se je obrnil proti oknu in ni zinil nobene.

Medtem pa je že Osojnik skočil v kuhinjo po ženski, ki sta obenem z župnikom stopili v sobo. Raznikova je spet padla v nezavest, kajti v obraz je počasi pobledela, stokanje je ponehalo in dihanje se je umirilo.

Župnik je ni mogel več spovedati in obhajati. Samo še zakrament za umirajoče ji je podelil. Malo čez polnoč je umrla, ne da bi se prej še kaj zavedla.

Tretje jutro po tistem, na dan svetega Martina, je bil pogreb. Čeprav je bil delavnik, se je lepa vrsta ljudi nabrala za krsto. Osojnik je kar vse štiri otroke vzel s seboj na pogreb. Samo najmlajšega, ki niti tri dni ni še kričal na svetu, je pustil pri onemogli materi. Peter in Polde sta s Francko vred vsa premrzla hodila pred njim. Tinico pa je vzel v naročje. Saj mogoče ni čisto prav, ko otroke, ki še niti ne vedo, kaj je smrt, vlačijo s seboj, pa je po drugi strani spet lepo, da se poslovijo od botre, ki jim je v smrtni uri zapustila toliko, kolikor jim oče in mati ne bi prigarala v desetih letih.

Osojnik se je zavedal podarjenega premoženja in je zato hotel čimprej opraviti vse potrebno pri notarju. Bilo mu je sicer malo neprijetno, ko ga je Korš tako pisano gledal; toda zavaljo teh neprijaznih pogledov in tistih Klemenovih besed, ki mu jih je ta privoščil, in katere so bile bolj podobne lajanju kot poštenemu človeškemu govorjenju, spet ni kazalo, da bi kaj popustil od tistega, kar mu je rajnica namenila. Nič posebnega si ni delal iz tega. Pisanje je tu, priče tudi, zdaj naj samo še prepišejo na vsakega, kar jima gre, potlej pa se bo Klemen že pomiril. In če se ne bo, je to čisto njegova stvar.

V mestu so storili, kot je v oporoki želela Raznikova. Korš in Osojnik sta bila pri tem poslu redkobesedna in, ko sta plačala vse takse in se ločila, je na Matijev »zbogom« Klemen samo zaklel. Takrat je cestar spoznal, da bodo dobre besede med njima menda v resnici redke.

Klemen je takoj naslednji dan z debelimi latami pregradil pot, ki je vodila mimo njegovega kozolca na spodnjo njivo, ki je bila odslej cestarjeva. Osojniku ta stvar ni delala preveč preglavic, čeprav bi lahko tudi s tožbo uveljavil svojo pravico. Pa se mu to ni zdelo vredno, ko je videl, da bo treba samo na drugem koncu njive odkopati nekaj ruše, pa bo imel še pripravnejši dovoz kot doslej.

Tako je tudi storil. Pomalem sicer, kajti delal je le takrat, kadar mu je to dopuščala njegova cestarska služba. Čez dve nedelji pa je le bilo že vse v redu.

Osojnik, ki je z novo zemljo zadihal nekoliko bolj na široko, je zdaj stal naenkrat pred celo vrsto zagat. Zima je bila tu in poleg starih skrbi, kako naj obleče in nahrani otroke, se je nenadno pridružila še nova: Osojnik ni vedel, kam naj bi postavil kravo, ki jo je njegovi družini zapustila Raznikova. Prva dva večera jo je prignal kar v kuhinjo, ker se je bal, da bi mu jo iz odprte drvarnice kdo odpeljal. Toda ko mu je drugo noč prevrnila škaf z vodo in obenem razbila dve skledi, je prišel do spoznanja, da je treba najti za kravo kaj bolj enostavnega, kot je kuhinja, pa čeprav tudi ta s svojim ilovnatim podom ni bila nič posebnega.

Osojnik je sklenil, da ji ob bajti postavi zasilen hlev, še preden bo zapadel sneg. Ko sta tako tisto nedeljo pred adventom z ženo pregledovala oni jezik hoste, ki se je držal gornje njive, in iskala primeren les za hlev, se je Osojnik nenadno nečesa spomnil.

»Ti, poslušaj, nekaj stotakov bi si lahko še pred božičem pridobila,« se je obrnil k ženi in z očmi premeril njivo pred seboj.

»Kaj jih boš iz zemlje izkopal?« je dejala ona brezbržno, navajena moževega večnega govorjenja, da bi bilo treba nekje dobiti nekaj denarja. Toda tokrat Osojnik ni ugibal kot drugi pot, ampak si je bil s svojo namero hitro na jasnem.

»Nekaj bi prodal!« je skoraj trdo povedal in se s pogledom zajedel v spodnji del hoste, kjer so bile med praprotjo redko posejane mlade smreke, od katerih pa skoraj nobena ni dosegla dveh sežnjev.

»Kaa? Prodaj? Zdaj, ko si komaj dobil?« se je žena prestrašila.

»Zemlje ne! Tisto smrečje mislim,« je pokazal z roko. »Za božična drevesca bi ga prodal meščanom. Nekaj stotakov bi najbrž dobil.«

»Škoda, ti pravim. Denar bo šel, hosta pa bi ostala. Na otroke misli!« se žena ni mogla ogreti za njegovo mnenje.

»Saj mislim! Ravno zavoljo njih bomo posekali tiste pritlikavce. Kaj bomo smrečje in praprot grizli!«

Žena ni vedela, kam meri. Preplašeno in skoraj boječe je zijala vanj, dokler ni Osojnik veselo povedal:

»Njivo bomo vendar potegnili v hosto. Zemlja rodi krompir in žito vsako leto, od smreke pa komaj enkrat v življenju uživaš ali pa še takrat ne! Me razumeš zdaj? Tisto drobnjav spravimo v mesto na trg, čez zimo bomo izkopal in požgali korenine, spomladi preorjemo, na jesen bo pa že dobro za ozimino.«

Žena se je začudila. Na to stvar niti pomislila ni. Toda že v prvem hipu se ji moževo govorjenje ni zdelo napačno. V resnici bo bolj prav, če

naredita po njegovi pameti. In vrh tega niti to ne bo preveč naporno delo, ko razen dveh hrastov ni ob njivi nobenega večjega drevesa. Škoda je le, da je zemlja v tem času že pretrda za oranje, sicer bi drugo jesen imeli že kaj koristi od mlade njive.

Takrat sta se Osojnik in njegova žena zadržala do mraka na svoji novi zemlji. Ne zavoljo lesa, ki sta ga kaj hitro odbrala za bodoči hlev, kajti posebne izbire v tem oralu hoste ni bilo. V poštev je itak prišel samo gornji del, spodnji pa je bil že prej hudo razredčen. A kljub tej hitri izbiri ju je noč prehitela. Nič kolikokrat sta prehodila svet ob njivi, številila, koliko lesa jima bosta vrgla oba hrasta, ugibala, do kod jima segajo korenine, in gledala, kako bo treba zastaviti žago, da se ne bo deblo zasukalo na njivo in tako naredilo kvar ozimini. Potlej sta približno odmerila novi del njive, se domislila, da bosta morala nekoga najeti, ki bo pomagal pri delu, računala posevek, ki ga bo treba pripraviti zanjo, primaknila zraven še orača, ki tudi ne bo zastonj — pluga in vprežne živine namreč do zdaj ni bilo pri hiši, a bo treba počasi misliti na oboje — pa sta pri tem skoraj obupala nad številkami, v katere sta pri svojem računanju zalezla, če se ne bi o pravem času spomnila, da jima bodo tudi smrečice prinesle nekaj denarja. Zdaj sta bila pred novim delom: v mislih sta si začrtala mejo in začela s štetjem posameznih dreves. Dobršen čas sta se zamudila s tem poslom in ko sta ga končala, jih je Osojnik naštel tri in štirideset, medtem ko je žena trdila, da jih je dve manj kot petdeset. Razlika se jima je zdela le prevelika in tako ni kazalo drugega, kot da začneta še enkrat. To pot sta jih naštela štiri in štirideset, toda po Osojnikovem mnenju jih nekaj ne bo za rabo, tako da lahko računata kar štirideset drevesc, eno k drugemu po deset lir — kar je bilo po njegovi pameti sicer nekoliko malo, pa bi potemtakem vseeno zneslo štiri sto lir. Osojnik je bil s tem novim dognanjem zadovoljen in ni si mogel kaj, da ne bi zapalil pipe, puhnil dim v meglen večer in vprašal ženo samozavestno, z glasom, v katerem je bilo že pri-trjevanje: »Ali bo, Cilka?«

Ta pa se je samo nasmehnila, si popravila ruto, jo zatesnila in rekla: »Seveda bo, Matija!« takoj nato pa dostavila tiše: »Iti morava, otrok bo lačen.«

»Saj!« Osojnik je bil kratek, a obraz se mu je raztegnil v vesel smeh. Čez leto dni bo drugače, o tem ni dvoma, to je vedel. Kruha in toplote bo dovolj, njegov peti kričoč pa tudi ne bo vokal lačen.

Še tisti teden je vrglo malo snega. Zgornja plast zemlje je bila zmrzla, pa se je takoj obdržal, čeprav je medlo le slabi dve uri. Za sani seveda še ni bilo, saj se je na cesti komaj kamenje poskrilo; kazalo je pa vse, da ga bo v nekaj dneh spet pričelo sipati z neba. Oblakov prav za prav ni bilo opaziti, nad zemljo je visela le težka sivina, in videlo se je, kako ta komaj zadržuje snežene vreče, iz katerih se je le tu in tam utrgala kakšna kosminka. To pa ni bilo nič čudnega, kajti vreme je postalo mrzlo in burja, ki je vlekla vse te dneve, ni pustila snegu do prave besede.

Osojniku to vreme ni bilo čisto po volji. Če bo spet pričelo mesti, kot je bilo kazno, potlej ne bo nič z njegovim delom za novo njivo. Kje naj pa

vidi pod snegom korenine, ki jih bo treba izkopati in požgati, da bo pepel vsaj za silo pognojil zemljo. Zato se je obveselil, ko je sneg tako hitro prenehal in je zavoljo tega precej stopil do Tominška in Laparja, da bi mu podrla vsaj onadva hrasta in smreke, ki jih je namenil za kravji hlev.

Ko je tako Osojnik naprošal tuje moči za delo, je občutil, da mu je cestarska služba prav za prav v nadlego. Toda nove zemlje je bilo le premalo, da bi postal kmet, ona služba pa je bila stalna, čeprav majhna in je zato ni kazalo zavreči. Ko mu le ne bi bilo treba ves dan biti na cesti, pa če je že bilo kaj pravega dela ali ne. Toda cestni nadzornik je bil strog in ni poznal v službi nobenega popuščanja.

Tominšek in Lapar sta vrgla odkazana drevesa po tleh, jih razžagala in zapeljala na žago, še preden je burjasto vreme prenehalo in se je spet pričel vsipati sneg. Osojnik je sprevidel, da z izkopavanjem korenin in čiščenjem sveta za enkrat ne bo nič, pa mu je na srečo nadzornik dal ravno takrat dan dopusta, tako da se je lahko brez odlašanja spravil na ona smrekova drevesca, ki jih je namenil za prodajo.

Drugo popoldne je Osojnik s svojim najstarejšim fantom gazil v svoj oral hoste. Sneg je naletaval in hotel je iti sam, pa mu Peter ni dal miru. Materine čevlje je obul, zavil noge v žakljevino in zdaj je repil po njegovih stopinjah. Prida itak ne bo dosti z njim, saj se bo držal večji del v gazi, kar je tudi umljivo, ko pa je nakacalo snega skoraj za komolec visoko. Prav je pa le, če je fant že iz mladega pri kmečkem opravku.

Osojnik je imel neprijetno in mrzlo delo. Bil je slabe volje, ker je vedel, da bi bil pred dvema dnevoma z vsem skupaj mnogo hitreje gotov, kot bo pa danes, ko mu sneg sili v škornje in se mu vrh tega vsiplje še za vrat in rokave. Kljub temu je delal naglo, tako da je Peter male smreke komaj sproti odvlačeval k poti. Toda še preden je Osojnik imel pol svojega dela za sabo, se je fantu zanohtalo in je od bolečine le s težavo zadrževal solze. Osojnik ga je podil domov, toda Peter se ni dal odgnati. Rajši naj bi oče zakuril, je tiho povedal. Nekoliko bi se pogrel, pa bo lahko potlej vlačil smrekova drevesca do večera, če bo treba.

Osojnik je posekal košato pritlikavo smreko, namulil pod njo suhe trave, prislonil čez nekaj smrekovega drobirja in zapalil. Zakadilo se je, nato se je plamenček prijel, se razrastle in dvignil skozi veje, ki jih je Peter nametal na kup.

»Zdaj pa kuri in miruj!« je dejal oče fantu, pograbil sekiro in zagazil do nove smreke. Spet se je usipal sneg s košatih vej, spet se je ostrina petkrat, šestkrat zajedla v tenko deblo, ki se je vsakokrat zašibilo, tako da sploh ni bilo čuti udarcev, ampak le kratko trzanje, in že je mlado drevesce poglelo v sneg. Potem je koračil k naslednjemu, se pomudil pri njem manj ali dalj časa, kot je pač bilo drevesce trdoživo in odporno, a ko je zapustil tisto mesto, je za njim in za mlado smreko zazijala praznina.

Osojnik je pogledal pred seboj. Ravno deset smrečic, ki bodo morale pod sekiro, je še naštel. Peter je še zmerom prilagal na ogenj sveže smrečje, ki se je kadilo močno in dušljivo, a vendar prijetno. Vsa Razpotja so bila polna dišečega dima. Pokimal je fantu in stopil k novi smreki. Otresel je z nje sneg, privzdignil spodnje veje in pomeril s sekiro.

»Hej, cestar, dobro si začel!«

Osojnik se je ozrl po glasu in sekira mu je obstala v zraku. Na poti, ki je bila skoraj dva sežnja pod njegovo njivo, je zagledal Korša.

»Kaj bi rad?« Osojnik je vprašal mirno, a razburjenja ni mogel zatajiti.

»Nič! Pravim le, da si lepo začel! Daj svinji meh ali pa cestarju hosto: oba bosta storila enako!«

»Te kaj briga, kaj delam! Na svojem sem!«

»Si, ali pa ne! Sekal pa ne boš! Mojih smrek že ne!«

»Se ti blede?« je zateglo vprašal Osojnik.

»Mojih ne boš, ti pravim! Sam sem sadil te smreke in meni pripadajo! Če ti je Raznikova dala zemljo, jo požri; moje pa pusti pri miru!«

»S posevkom vred sem dobil ta svet, da veš!«

»Samo z ozimino na obeh njivah! Smrek pa ni bilo v oporoki!«

»Pa tvojega jezika tudi ne!«

»Molči! Sadike so bile moje in sam sem jih posadil!«

»Se ti lepo zahvaljujem za trud!« je postal Osojnik jedek.

»Cestar, pazi se!« Klemen se je s poti pognal na breg in obstal ne daleč od Osojnika. »Hudič, saj si mi že vse sklestil!« je zazijal v polegla smreke.

»Seveda, tebe naj sprašujem, kaj smem in kaj ne? Pismeno prošnjo naj menda naredim?« se je razvnel Osojnik. »Glej rajši, da se čimprej spraviš z mojega sveta!«

»Kaj?! Kdo me bo podil? Ti, sirota beraška!« je zasrpel vanj Korš.

»Sprejmi oči mi pojdi, ti pravim!«

»Nikoli! Na tvojo besedo ne!«

V Osojniku je zavrelo. »Zgini, ti rečem še enkrat, drugače te posekam kot glisto!« Grozeče je dvignil sekiro in stopil proti Koršu.

Ta je po bliskovo pograbil na tleh najbližjo smreko in potegnil nož. »Udari! Udari, če si upaš!« je kričal in vihtel smrekovo drevesce pred seboj.

»Stran!« Osojnik je zarjul, zanihal s sekiro nad glavo in se v cel sneg zadrevil proti Klemenu.

»Oče, nikarte! Očeee!«

Tenak klic je presekala tišino. Oba hkrati sta se ozrla k ognju, od koder je tekkel Peter. Nehote so se jima povesile roke. Fant se je ustavil pred očetom. »Domov pojdite!« je izhlipal v solzah.

Korš je srepro pogledal in čeljust se mu je povesila. Zasukal je smreko in jo zalučal pred Osojnika. »Strahopetec! Pankrte vlačí s seboj, da ga branijo!«

V Osojnikovem očesu je nekaj zagorelo, pa precej ugasnilo. »Pojdiva!« je prijel Petra za roko in obrnil Klemenu hrbet.

»Le požri te moje smreke!« je še zakričal oni in se zagnal po bregu na pot. »Haska pa ne boš imel!«

Osojnik mu ni odgovoril. Ozrl se je po mladih smrekah, ki so tonile v beli ponjavi. »Peter, še deset jih bova posekala, pa bova pri kraju,« se je nasmehnil fantu in skušal pozabiti na neprijetni dogodek. Pa ga ni mogel. Preveč ga je Korš razpalil.

Čez slabo uro je z delom končal. Tik ob potu sta s Petrom zložila kakih štirideset smrekovih drevesc. Jutri jih bo zapeljal domov in čez

kakih štirinajst dni v mesto na trg. Če bo šlo vse po sreči, bo za božič le nekaj stotakov pri hiši.

Ko sta se vračala, je sneg še naletaval in s hurišča nad gornjo njivo se je še zmerom kadilo. Peter je hokal v prste in postrani pogledoval očeta, ki pa je bil mrk in čemeren, da mu vso pot ni privoščil niti besede.

Drugo jutro si je Osojnik pri sosedu izposodil sani in vola. Ko je privozil na Razpotja, je že od daleč zagledal svoja smrekova drevesca. Visok zelen kup je dobil čez noč zajetno sneženo kapo.

Pod bregom je sani ustavil. Stopil je do smrek, a ko je dvignil prvo drevesce, je ostrmel. Lepa, poldrug seženj visoka smrečica je bila brez vrha. Skočil je onkraj kupa in to, kar je zdaj videl, ga je stisnilo okoli srca. Vsem drevescem, od prvega do zadnjega, so bili odsekani vrhovi. Pač, dve smrečici prav pri tleh sta bili nepoškodovani, vse drugo pa je bilo uničeno. Osojnik se je spomnil na štiri sto lir in na Korša, potlej pa zaklel, da se je zakresalo. Štirje stotaki tudi niso mačje solze.

Cestar tisto zimo ni prodajal in tudi tožil ni. Samo Petra je poslal, da je nesel Koršu tisti dve drevesci, ki sta še ostali celi. Še tema naj odseka vrhova, da bo njegovo delo popolno, tako mu je naročil po sinu.

Korš na to ni odgovoril ničesar, toda fant je trdil, da mu je bilo nerodno. In niti nagnal ga ni, kot je Osojnik pričakoval.

Ozimno žito je mrzle mesece dobro prestalo. Ko ga je v zgodnji spomladi hodil Osojnik gledat, je nekoč zapazil Korša, ko je pri svojem kozolcu podiral tisto pregrado, ki jo je postavil jeseni. Hotel je iti mimo, pa se je Klemen sam obregnil vanj.

»Osojnik, kam pa?«

»Za nosom!« je ta zinil pikro, potem le dostavil: »Na njivo, saj menda vidiš.«

»Vidim, zato pa...« je bil Klemen kar v vidni zadregi. »No, nekaj sem ti hotel povedati,« je počasi odbijal besede. »Tale pot ti je prosta in če boš na poletje sušil pšenico, ti odstopim dva okna v temle kozolcu.«

»Se norčuješ? Zdaj se pa ti pazi, Klemen!« je Osojnik grozeče dvignil glas.

»Norčujem? Kar rečem, to držim! Tudi pri smrekah sem ti obljubil, da ne boš imel dobička. Držala se pa zavoljo tega ne bova!«

»Klemen, norost te razganja, slab človek pa nisi!« se je Osojnik nenkrat široko zasmel. »Na, moja roko!«

Klemen jo je zgrabil in stisnil. Oba hkrati sta se ozrla na gornjo njivo, kjer je v pomladni sapi trepetala svetla ozimina in čakala, da o svetem Jakobu napolni dve okni v Korševem kozolcu.